

CS. GYIMESI ÉVA HALÁLÁRA

Cs. Gyimesi Éva tragikus halálával igen nagy veszteség érte az erdélyi magyar kultúrát és általánosságban a magyar irodalomtörténet-írást, minthogy egyike volt azoknak az öntörvényű tudósoknak, akik a hetvenes évektől kezdve új, mindenképpen hiteles pályára terelték az erdélyi magyar irodalomismeretet, szerepet vállaltak a fiatal tanár- és tudósnemzedékek nevelésében, és a korábbi zsarnoksággal szemben igen bátran képviselték az emberi szabadság ügyét. Fiatal kutatóként nyelvművelési kérdésekkel foglalkozott, tehetsége mindazonáltal az erdélyi magyar irodalom vizsgálatában bontakozott ki. *Találkozás az egyszerűvel* (1978), *Teremtett világ* (1983), *Kritikai mozaik* (1999) című kötetekben az új erdélyi magyar irodalmat, mindenekelőtt a maga autonómiáját visszaszerző költészetet mutatta be. A költészet esztétikumával és ennek befogadásával foglalkozó tanulmányai a korszerű nyugat-európai és magyarországi szakirodalom ismeretére támaszkodtak, igen nagy kritikusi empátiával mutatva be az erdélyi magyar líra modern alkotóegységét, közöttük olyan költőket, mint Kányádi Sándor, Lászlóffy Aladár és Szilágyi Domokos. A tanulmányíró — a mára általánosságban elfogadott „receptiós” esztétikának megfelelően — a befogadói folyamat személyességére hívta fel a figyelmet, ezzel is azt az olvasási „stratégiát” szorgalmazva, amely termékeny kapcsolatot kíván létrehozni a műalkotás és az olvasó között.

Erdélyben az irodalom és az irodalomtörténet-írás nem pusztán szakmai követelményeket támaszt művelőivel szemben, a nemzeti identitás és általában az emberi és közösségi jogok védelmében is hagyományosan szerepet kap. Cs. Gyimesi Évának, mint meggyőződéses demokratának és kereszténynek, ebben a tekintetben is igen megbecsülendő feladat jutott. Azzal a kérdéssel találkozott, hogy vajon az emberi szellem miként küzdhet meg a zsarnoki hatalom min-

dent maga alá rendelő kíméletlenségével. Egyike volt azoknak a kolozsvári értelmiségieknek, akik vállalták a szellemi ellenállás kockázatát, tapasztalnia kellett a rendőrállami üldöztetést, *Szem a láncban* (2009) című önéletrajzi, egyszerűsített történelmi dokumentumkötetében a Securitate titkos iratanyagának tükrében mutatta be ennek a félelmetes szervezetnek a működését. *Honvágy a hazában* (1993) című, személyes vallomásokban gazdag kötetének írásaiban vetett számot azokkal a tanulságokkal, amelyeket kontesztáló értelmiségiként kellett szereznie. A kötet írásai tulajdonképpen a zsarnokság ellen szinte magányosan fellázadó írástudó tapasztalatát, közérzetét és erkölcsi igazságát mutatták be, és a személyes helytállás erőforrásaként a keresztény etikát jelölték meg. Cs. Gyimesi Éva egy előadásában, amelyet a Pax Romana elnevezésű katolikus értelmiségi mozgalom 1991-es innsbrucki találkozóján tartott, arra a „szelíd erőre” hivatkozott, amelyből az ellenállás készsége táplálkozik. „Ez a szelíd erő — olvassuk — a feltétlen szeretet az emberek iránt, akiknek vagy akik érdekében beszélni tartozol. A szeretet a munka iránt, amelyben elveszítéd magad, hogy tökéletlenséged átlényegüljön valami mássá, aminek pusztán médiuma, hordozóközege vagy.”

Váratlan és tragikus halála igen sokunk számára jelent személyes veszteséget — egyszerűsített figyelmeztetést is, hogy talán jobban kellene vigyáznunk barátainkra, és intézményeink is határozottabban kellene, hogy figyeljenek arra, akinek segítségre van szüksége. Cs. Gyimesi Éva személyes tragédiáját ugyanis megelőzte az, hogy megszakitották kapcsolatait az egyetemi ifjúsággal, és így hivatásának értelméről kellett lemondania. Az erdélyi és a hazai magyar irodalom gyászában a Vigilia körül gyülekező közösség is osztozik, hiszen Cs. Gyimesi Évának számos kiváló írása lapunkban került az olvasók elé.

POMOGÁTS BÉLA